

125 JAAR FONDS GUSTAAF ADOLF IN TIEL

“De president J. Wielders Wzn. opend deze bijeenkomst en kan met genoegen mededelen dat naar aanleiding van de oproep welke den 3 Juli j.l. tot de leden is gericht, om te geraken tot oprichting van een Fonds tot Uitkeering bij Overlijden, volkomen is geslaagd”.

Zo begint de beschrijving van de oprichtingsvergadering van het ‘Fonds tot Uitkeering bij Overlijden Gustaaf Adolf’ op 16 juli 1899. Met een vulpen in schuinschrift geschreven op de eerste bladzijde van een schrift met een harde, zwarte kaft.

Ruim een jaar eerder, om precies te zijn op 3 juli 1898, zag het Tielsch Protestantsch Werkliedenfonds ‘Hulp door Vriendschap’ het licht. De oprichting van deze

vereniging was het antwoord op de toen reeds veel beter georganiseerde katholieke arbeiders. Die hadden immers al in 1896 de RK-werkliedenvereniging ‘Sint Joseph’ opgericht.

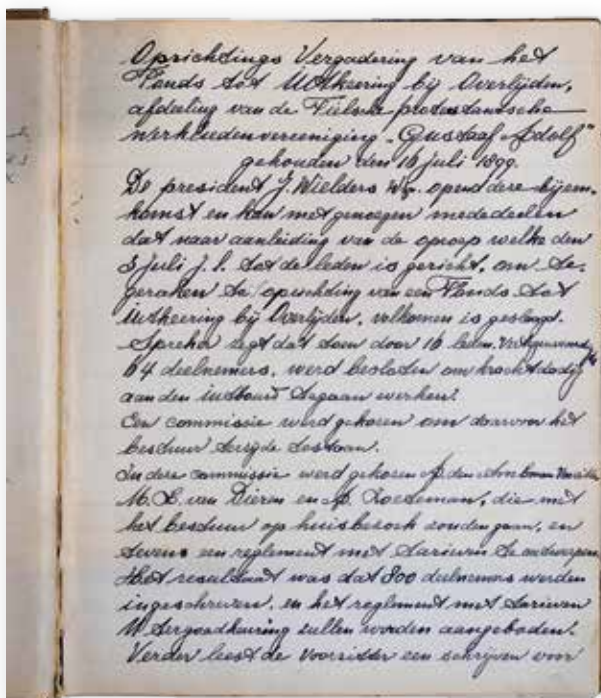
Het protestantse werkliedenfonds groeide gestaag, evenals de behoefte aan meer sociale voorzieningen. Daarom werd in 1899 de naam gewijzigd in ‘Tielsche Protestantsche Werkliedenvereniging Gustaaf Adolf’, als hoofdvereniging in de volksmond al gauw ‘De Gustaaf’ genoemd. Vernoemd naar een bekend protestantse weldoener uit de zestiende eeuw, de Zweedse Koning Gustaaf Adolf.

Tevens werd besloten tot de oprichting van een apart overlijdensfonds, dat dezelfde naam voerde. Bedoeld om de leden een nette begrafenis te kunnen bieden. Want velen hadden daar toen gewoon geen geld voor.

Tijdens de eerdergenoemde oprichtingsvergadering meldden zich 16 gezinshoofden aan, als vertegenwoordigers van 64 deelnemers. Na een serie huisbezoeken werden in totaal maar liefst 800 deelnemers ingeschreven.

Op 20 augustus 1899 werden de eerste polissen uitgereikt.

Het overlijdensfonds groeide vervolgens onophoudelijk. Na vijf jaar was het leden-tal opgelopen tot 1500, medio 1919 waren er 4550 leden, in 1929 al 5795 en bij het 40-jarig bestaan in 1939 had het fonds maar liefst 6470 leden.

▲ (Foto Jan Bouwhuis)

het bestuur in het Gustaaf Adolf gebouw aan de Konijnenwal. Dat het Fonds veel waardering genoot bleek niet alleen uit de vele bloemstukken en andere geschenken die aangeboden werden, maar "veeleer uit de hartelijke bewoordingen, waarin uit alle rangen en standen, zoowel van de zijde van particulieren als van deputaties, gelukwensen naar voren kwamen", aldus het citaat uit de Tielsche Courant van 19 juli 1939. Tevens werd de heer Wielders extra in het zonnetje gezet, als initiatiefnemer van het Fonds en inmiddels al veertig jaar voorzitter.

Van de activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog is niets meer terug te vinden in het eigen archief. Dit geldt ook de periode van de wederopbouw. Wel zijn er nog originele polisboeken, kasboeken en overige administratieve bescheiden uit diverse periodes bewaard gebleven. Zo is daarin te lezen dat bij het 75-jarig bestaan in 1974 het Fonds in totaal over 1,1 miljoen gulden aan activa beschikte. De administratie van het Fonds werd jarenlang gerund vanuit het woonhuis van administrateur Hartmans aan de Grotebrugse Grintweg. In 1993 kreeg het Fonds

de beschikking over een eigen kantoorpand aan de Gasthuisstraat 82 in Tiel, deze is ook nu nog in gebruik.

Het eigen pand van de vereniging aan de Konijnenwal werd in 1979 door brand grotendeels verwoest. Besloten werd tot herbouw, waarbij met name het zalencentrum flink werd gemoderniseerd. Vanwege oplopende kosten en teruglopende activiteiten werd het gebouw in 1999 verkocht. Tot heden staat op de voorgevel nog steeds de naam Gustaaf Adolf te lezen.

In 2002 werd de vereniging, na ruim 100 jaar, opgeheven.

In tegenstelling tot de vereniging groeide het Fonds Gustaaf Adolf continu door. Het bestuur bleef trouw aan het oorspronkelijke beleid, namelijk dat er, om belastingtechnische reden, geen nettowinst gemaakt mocht worden. Daarom werd elk jaar aan de verzekerden een restitutiepremie uitgekeerd. De hoogte van deze restitutie was afhankelijk van het financiële resultaat over het afgelopen boekjaar. Gestreefd werd naar een gemiddelde restitutie van 50% van de premiekosten voor een jaar. En de contante uitbetaling vond altijd plaats in juni, dus als een soort extra zakcentje voor de vakantie.

📍 Grotebrugse Grintweg 82 (Foto auteur)

📍 (Foto auteur)

Een andere reden waarom het Fonds het goed bleef doen was de inzet van bodes. Tiel was ingedeeld in acht wijken en per wijk was er een eigen bode die aan huis de verschuldigde premie en contributies in contanten kwam ophalen. Hierdoor was er een nauw contact met de lokale bevolking, wat ook het werven van nieuwe leden vergemakkelijkte.

Rond de eeuwwisseling was het aantal bodes echter gereduceerd tot vier, dit vanwege de opkomst van de bank- en girobetalingen.

100 JAAR FONDS GUSTAAF ADOLF

In de 100 jaar na de oprichting was het verzekerd kapitaal opgelopen tot 18 miljoen gulden, met een reservekapitaal van zes miljoen gulden. Er waren ca. 12.000 verzekerden, die voor een bedrag tussen de 6.000 en 10.000 gulden verzekerd waren, de gemiddelde kosten van een uitvaart.

Aan het 100-jarig bestaan werd uitgebreid aandacht besteed. Er verschenen diverse artikelen in de lokale pers, waarin niet alleen werd teruggeblikt op de afgelopen eeuw, maar ook de voordelen van een verzekering bij het Fonds nadrukkelijk werden benoemd.

Tevens werd vermeld dat er toen in Nederland nog slechts een vijftal kleine overlijdensverzekeraars overgebleven waren, de rest was gestopt of overgenomen door de grote landelijke verzekeringsmaatschappijen.

Waar bij vorige jubilea steevast een receptie werd gehouden besloot het bestuur dit keer tot een andere invulling. Zo kregen alle verzekerden een nettobedrag van 100 gulden uitgekeerd. Daarnaast werd besloten om iets voor de ouderen in Tiel te doen: Vrienden van verpleeghuis Vrijthof en Vrienden van de verzorgingshuizen Lingewaarde, Walstede en Westleden ontvingen allen een cheque van 5.000 gulden.

📷 (RAR/Collectie Bouwhuis)

Ook na de eeuwwisseling groeide het Fonds gestaag verder. Zo werd in december 2000 het aantal van 20.000 uitstaande polissen bereikt.

Typerend voor de klantvriendelijke opstelling was ook het beleid rondom de invoering van de euro op 1 januari 2002: bij de vaststelling van de nieuwe eurobedragen werd de premie naar beneden afgerond en het verzekerde kapitaal naar boven.

Na de invoering van de euro nam de automatisering en digitalisering in de financiële wereld steeds sneller toe. Daarnaast kende het rondlopen met aanzienlijke bedragen aan cash geld natuurlijk de nodige risico's, zowel op verlies van geld als om slachtoffer te worden van een overval.

Met pijn in het hart besloot het bestuur van het Fonds in 2012 om de ingrijpende stap naar automatisering te maken door te stoppen met de inzet van de zeer gewaardeerde bodes. Hiermee kwam abrupt een einde aan de intensieve contacten van het Fonds met de Tielse burgerij. De enige overgebleven manier om elkaar nog direct te kunnen spreken was immers nog middels een bezoekje aan het eigen kantoor aan de Gasthuisstraat.

Het aantal telefoontjes naar de dames van de administratie nam na het afscheid van de bodes initieel fors toe.

Echter de binding tussen het Fonds en de bevolking van Tiel is sinds de afschaffing van de bodes snel minder geworden. En dit heeft in hoge mate bijgedragen aan de steeds verder teruglopende aantallen nieuwe uitvaartpolissen.

De teruglopende financiële resultaten werden niet alleen veroorzaakt door de stagnerende groei van het aantal nieuwe polissen. Met name de kosten van het toezicht door DNB (De Nederlandse Bank) namen steeds verder toe.

Het bestuur stond voor de keuze hoe aan de dalende resultaten het hoofd te bieden. Besloten werd te kiezen voor het omschakelen van gewone uitvaartverzekeraar naar een natura-sommen verzekeraar. Daarmee kon het Fonds verder zonder toezicht van DNB.

Voor de polishouders betekende deze verandering, dat bij overlijden niet meer automatisch het hele polis bedrag werd uitgekeerd, maar slechts dat gedeelte dat kon worden onderbouwd met facturen van de uitvaartkosten. Het eventueel overblijvende bedrag werd niet uitgekeerd, maar werd omgezet in een koopsompolis op naam van de erfgenaam.

▲ Expositie 2024 in het RAR. In het midden burgemeester Frank van der Meijden (Foto Jan Bouwhuis)

Gezien het fundamentele karakter van deze beleidsverandering diende dit vooraf ter goedkeuring aan de leden te worden voorgelegd. Op een tweetal drukbezochte avonden werd er flink gediscussieerd over het voorstel van het bestuur, maar uiteindelijk gingen de leden in meerderheid akkoord.

Op 17 juni 2019 werd de omschakeling naar natura-sommen verzekeraar door het bestuur bij notaris Aitton statutair vastgelegd.

125 JAAR FONDS GUSTAAF ADOLF

In juli 2024 bereikte het Fonds de respectabele leeftijd van 125 jaar. Besloten werd hier op bescheiden wijze aandacht aan te besteden. De belangrijkste activiteit was het inrichten van een expositie in de centrale hal van het Regionaal Archief Rivierenland in Tiel. In een aantal vitrines werden de nodige documenten en voorwerpen uit de rijke geschiedenis getoond.

Na enkele maanden werd de expositie verplaatst naar het eigen kantoorgebouw aan de Gasthuisstraat. Bezoekende leden kregen een kleine attentie en konden gratis meedoen met een loterij. Ook kregen alle nog premiebetalende leden 5% extra winstuitkering uitgekeerd.

Aan het jubileum werd ook aandacht besteed door de pers, zowel in de lokale krant (Het Kontakt) als in De Gelderlander verscheen een mooi artikel. En Jan Bouwhuis maakte een uitgebreide, sfeervolle reportage voor de digitale website van De Tielenaar.

Kortom, Fonds Gustaaf Adolf vertegenwoordigt met zijn 125-jarig bestaan een mooi stuk geschiedenis van de stad Tiel.

Bronnen

- Archief Fonds Gustaaf Adolf. 1899 t/m heden.
- Archief van de Vereniging voor Maatschappelijke Dienstverlening Gustaaf Adolf. 1898-2001. Collectie RAR 0589.